

ХУДОЖНЬО-ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

- A** Розглянуто дослідження вчених у галузі розвитку художньо-творчої діяльності. Художньо-творчу діяльність окреслено як складне, полікультурне утворення, вираження активності особистості. Зазначено, що у процесі художньої діяльності розвиваються і формуються творчі здібності людини. Окреслено основні концепції художньо-творчої діяльності: біологізаторська, психоаналітична, ігрова теорія, трудова теорія, магічна теорія. Охарактеризовано художньо-творчу діяльність як систему, в якій пов'язані праця, пізнання, спілкування, ціннісні орієнтації людини. Визначено, що розвиток художньо-творчого потенціалу особистості студента залежить від створення у закладі вищої освіти атмосфери творчості, відкритості, позитиву. Визначено ефективні умови формування художньо-творчого потенціалу майбутніх фахівців.

Ключові слова: активність; діяльність; творчість; художня культура; художньо-творча діяльність; студент; майбутній фахівець

- S** **Qian Kai. Artistic and Creative Activity of the Personality: Theoretical Aspect.**

Research of scientists in the field of development of artistic and creative activity is considered. The artistic and creative activity is described as a complex, multicultural formation, an expression of the activity of the individual. It is stated that in the process of artistic activity the creative abilities of the person are developed and formed. It is proved that artistic and creative activity refers to a specific kind of activity and is considered in two planes: activity that finds expression in the creation of works of art, in their creative execution, which ultimately relies on the ability, which provides the process of perception and causes different in power and depth of feeling, promotes creative imagination, creates imagination, stimulates and directs the activity itself. The level of ability to artistic creativity determines the readiness of the individual for artistic and creative activity. The basic concepts of artistic and creative activity are outlined: biological, psychoanalytic, game theory, labor theory, magic theory. The artistic and creative activity is characterized as a system in which work, cognition, communication, human values are connected. The artistic and creative activity combines all kinds of human activity, in which the energies of cognitive, transformative, value-orientation and communication activities intersect and merge. The unity of which the image stands. It is determined that the development of artistic and creative potential of the student's personality depends on the creation of an atmosphere of creativity, openness, and positiveness in the institution of higher education. Effective conditions of formation of artistic and creative potential of future specialists are determined: stimulation of development of artistic and creative potential of a person by, creation of necessary environment; application of effective methods and forms of organization of artistic and creative activity; high level of development of artistic and creative potential of the personality of the teacher of higher education institution, his humanistic culture.

Key words: activity; activity; creativity; artistic culture; artistic and creative activity; student, future specialist

Цянь Кай, аспірант кафедри соціальної педагогіки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Qian Kai, postgraduate student of the Department of Social Pedagogy of the Dragomanov National Pedagogical University

E-mail: v_tern@ukr.net

Актуальність проблеми. Сучасна орієнтація на гуманізацію вітчизняної вищої освіти передбачає забезпечення творчого розвитку особистості, розкриття його духовного світу, формування естетичних почуттів, художніх уподобань, об'єктивного сприйняття світу за законом краси, встановлення гармонійних відносин із собою та зовнішнім середовищем, здатність орієнтуватися в постійно змінюваному світі. Саме тому одним із головних завдань сучасної освіти є виховання у студентів гуманістичної культури, пробудження художньо-творчої активності та усвідомлення необхідності відродження національної художньої культури.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження особливостей здійснення художньо-творчої діяльності та розвитку художньо-творчих здібностей особистості проводяться Б. Ананьєвим, Л. Білим, Л. Виготським, І. Гройсманом, В. Громовою, І. Зязюном,

М. Каган, Т. Кузнецовою, О. Лосевою, Л. Масол, Н. Миропольською, А. Салтиковою, Ю. Якубою та ін. Водночас й досі малодослідженим залишається питання художньо-творчої діяльності студентів як складника частини їхнього гуманістичного виховання.

Метою статті є аналіз наукової літератури та результатів дослідження вчених у галузі розвитку художньо-творчої діяльності студентів, зокрема щодо окреслення її сутності, специфіки та структури.

Викладення основного матеріалу дослідження. Художньо-творча діяльність є складним, поліструктурним утворенням, продуктом прояву якої є духовно-естетичні цінності (твори мистецтва). Означена діяльність носить усвідомлений характер та є вираженням людської активності особистості. Зазначимо, що будь-яка професійна діяльність включає елементи творчості, але художня діяльність є особливим видом людської діяль-

ності, в якій творчість є основою, оскільки: 1) продуктом художньої діяльності, її матеріалізованою формою є твори художньої творчості, синонім якого – мистецтво; 2) процес творення, а також процес художнього сприйняття виступає творчим процесом; 3) у процесі художньої діяльності розвиваються і формуються творчі здібності людини; 4) художня діяльність ґрунтується на принципах творчої діяльності; художня діяльність, як і творча, поліфункціональна.

З огляду на це, художньо-творча діяльність відноситься до специфічного виду діяльності й розглядається у двох площинах: першій – як діяльність, що знаходить вираження у створенні творів мистецтва, другій – у творчому їхньому виконанні, що в кінцевому розумінні спирається на здатність, яка забезпечує процес сприймання та викликає різні за силою та глибиною відчуття, сприяє роботі творчої уяви, створює уявлення, стимулює та спрямовує саму діяльність. Рівень здатності до художньої творчості визначає готовність особистості до художньо-творчої діяльності [9, с. 56].

У прикладному відношенні людина в пошуках корисного спочатку оцінює предмет, щоб потім його використати (тут головним є отримання особистої або суспільної користі, а відчуття задоволення при цьому виступає як супутник). В естетичному ж відношенні, де оцінка й використання співпадають і по суті та й у часі, відчуття задоволення від удосконалених форм, насолода – ось єдина отримана «вигода». Людина відтворює світ за законами краси безкорисно, заради духовної насолоди.

Художньо-творчий потенціал майбутніх фахівців є багаторівневою функціональною системою, що виявляється у творчій активності особистості в галузі образотворчої діяльності, зумовлена рівнем розвитку природних задатків і творчих здібностей, особливостями чуттєвого сприймання, інтелектуальною активністю, інтересами й внутрішніми потребами та творчою ініціативою в їхній взаємодії [5].

Розвиток проблеми художньо-творчої діяльності особистості починається з античності та залишається актуальним до нашого часу. Так, на думку Платона, художньо-творча діяльність – це наслідування світу чуттєвих речей. Особистість, за вченим, народжується з ідеєю краси в душі поряд з ідеями добра та істини, а завдяки

вихованню вона усвідомлює й розвиває ці ідеї, реалізація яких знаходить свій вияв у мистецтві [6]. Аристотель під художньо-творчою діяльністю розуміє наслідувальні здатності (мімезісе), що включає також елементи задоволення, що ґрунтуються на радості впізнавання [1, с. 78]. Однак можемо спостерігати протиріччя у поглядах філософів. На відміну від Платона, який недооцінює художній твір як вид мистецтва й художньої творчості, Аристотель – переоцінює його роль, переконуючи в його інтелектуальному характері.

Треба зазначити, що серед основних концепцій походження та розвитку художньо-творчої діяльності вчені виділяють: 1) біологізаторську концепцію, за якої розвиток художньо-творчої діяльності пов'язують з потребами залучення уваги живої істоти протилежної статі (Ч. Дарвіна). До цієї концепції також відноситься психоаналітична (З. Фрейд) (художньо-творча діяльність виникає із афективних конфліктів психіки, вона є формою витіснення і сублімації потягів людини; використання елементарних потягів вищих цілей); 2) ігрова теорія, дана концепція пов'язана з потребою людини витратити нерозтрачену у трудовій діяльності енергію, в необхідності «тренування» для засвоєння соціальних ролей (Г. Спенсер, Г. Ален, К. Гроссе, К. Ланге та ін.); 3) трудова теорія, прихильники якої вважають, що художньо-творча діяльність є «дитям» праці, а не гри; корисні якості предметів стають об'єктом художньої насолоди (Г. Плеханов і ін.); 4) магічна теорія, за якої художньо-творчу діяльність розглядають як форму різних видів магії, що вплетена в повсякденне життя первісної людини (Г. Коулл, Д. Рушер і ін.)

У цьому контексті М. Каган [3] пов'язує в одну систему працю, пізнання, спілкування й ціннісні орієнтації людини. На його думку, художньо-творча діяльність має із самого початку моделювати цю систему, тобто виступати як особлива, специфічна форма практичної дії, особлива форма спілкування людей, особлива форма пізнання й особлива форма ціннісних орієнтацій. Художньо-творча діяльність поєднує в собі всі види людської діяльності, в якій перетинаються й зливаються енергії пізнавальної, перетворювальної, ціннісно-орієнтаційної діяльності та спілкування. Формою єдності яких виступає художній образ (рис. 1):

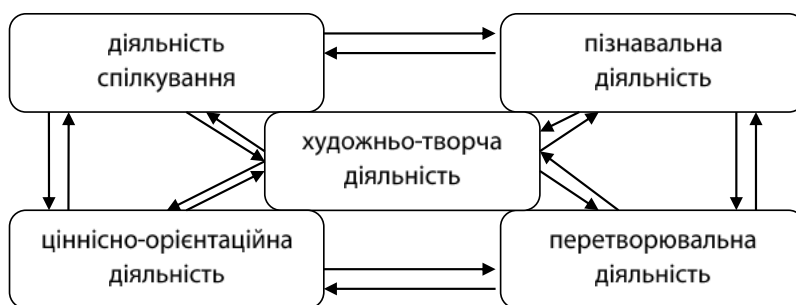

Рис. 1. Єдність діяльності особистості в художньо-творчій діяльності

Розуміння сутності художньо-творчої діяльності невід'ємне від розуміння структури природи, людини, поглядів у суспільстві.

До прикладу, художньо-творча діяльність дозволяє гармонійно поєднувати логічні та інтуїтивні процеси, важливі для психічного й духовного здоров'я людини. Художня творчість, яка виникає в зоні безпосереднього чуттєвого контакту людини з навколишнім світом, удосконалює здатність бачити, споглядати, відчувати, дає свободу грі фантазії, розвиває уявлення, образне мислення, нагадує про гармонію, недосягну системному аналізу, активізує прояви інтуїції [4].

З огляду на це, розвиток художньо-творчого потенціалу особистості багато в чому залежить від розкриття закладених у неї можливостей здійснювати художньо-творчу діяльність, яка тісно пов'язана зі знаннями та емоційними компонентами та її загальною культурою. Під впливом умов освітнього середовища формується потреба художньо-творчої інтерпретації отриманих знань. Відтак, розвиток художньо-творчого потенціалу особистості студента залежить від створення у закладі вищої освіти атмосфери творчості, відкритості та позитиву. Така атмосфера сприяє розвитку у студентів самостійності, активного пізнання нового, застосування отриманих знань на практиці. Основою для активізації художньо-творчого потенціалу майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки є інтелект, рівень знань, ява та емоції.

Успішна професійна діяльність, реалізація творчого потенціалу майбутніх фахівців можуть бути успішними лише за умови цілеспрямованої й педагогічно організованої художньо-творчої діяльності [2]. Художньо-творча діяльність є видом діяльності, результативність якої визначається рівнем загального розвитку особистості, ступенем емоційно-художньої сприйнятливості, готовністю і здатністю художнього сприйняття, самостійного створення та втілення твору мистецтва.

Висновки. Художньо-творча діяльність є однією із найважливіших сфер культури, без неї неможливо уявити життя людей. У процесі такої діяльності в особистості формується ціннісне ставлення до світу, її результати виявляються у самостійній художній творчості. Ефективними умовами формування художньо-творчого потенціалу майбутніх фахівців визначаємо стимулювання розвитку художньо-творчого потенціалу особистості шляхом, створення необхідного середовища; застосування ефективних методів і форм організації художньо-творчої діяльності; високий рівень розвитку художньо-творчого потенціалу особистості викладача закладу вищої освіти, його гуманістичної культури.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Нагальними залишаються питання: гуманістичної культури студентів у процесі художньо-творчої діяльності; вдосконалення системи форм і методик ху-

дожньо-творчої діяльності студентів в освітньому середовищі університету.

Список використаних джерел

1. Арістотель Поетика. Київ: Мистецтво, 1966. 136 с.
2. Глазков В. В. Психологические особенности художественно-творческой деятельности. Москва, 2011. URL: <http://www.superinf.ru> (дата звернення: 19.09.2019).
3. Каган М. С. О воспитании как специфической социальной деятельности и о роли искусства в нём. *Педагогика искусства и школа*. Москва: СХ СССР: АПН СССР, 1982. С. 11.
4. Коновальчук М. В. Розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів як передумова становлення духовної еліти в Україні. URL : http://tdo.at.ua/publ/rozvitok_tvorchosti/rozvitok_khudozhno_tvorchikh_zdibnostei/4-1-0-15 (дата звернення: 19.09.2019).
5. Лихвар В. Д., Лихвар І. І. Розвиток художньо-творчого потенціалу молодших школярів у процесі образотворчої діяльності. *Вісник ХДАДМ*. 2010. № 1. С. 131–134.
6. Платон. Сочинения : в 3 т. / под общ. ред. А. Ф. Лосева, В. Ф. Асмуса. Москва, 1972. Т. 3, ч. 2. 678 с.
7. Тернопільська В. І., Коломієць Т. В., Піонтківська І. О. Довідник з виховної роботи зі студентами : навч. посіб. Тернопіль : Богдан, 2014. 184 с.
8. Тернопільська В. І. Теоретичний аспект феномену «естетичні почуття». *Освітологічний дискурс : наукове електронне видання*. 2014. Вип. 3 (7). URL : <http://www.od.kubg.edu.ua> (дата звернення: 22.09.2019).
9. Якуба Ю. В. Теоретичні та методичні аспекти дослідження художньо-творчої діяльності школярів у хореографічному колективі. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2018. Вип. 1 (11). С. 54–62.
10. Ternopilka V. I. Theoretical aspects of the phenomenon «aesthetic sense». *Perspective directions of scientific researches: Collection of scientific articles*, Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2016. P. 339–344.

References

1. Aristotel. (1966). *Poetyka [Poetics]*. Kyiv: Mystetstvo [in Ukrainian].
2. Hlazkov, V. V. (2011). *Psyhlohohycheskye osobennosty khudozhestvenno-tvorcheskoi deiatel'nosti [Psychological features of artistic activity]*. Retrieved from www.superinf.ru [in Russian].
3. Kagan, M. S. (1982). O vospitanii kak spetsificheskoy sotsial'noy deyatelnosti i o roli iskusstva v nem [About education as a specific social activity and the role of art in it]. *Pedagogika iskusstva i shkola [Pedagogy of art and school]* (p. 11). Moskva: SKh SSSR, APN SSSR [in Russian].
4. Konovalchuk, M. V. *Rozvytok khudozhno-tvorchikh zdibnostei molodshykh shkolariv yak peredumova stanovlennia dukhovnoi elity v Ukraini [Development of artistic and creative abilities of younger students as a prerequisite for the formation of the spiritual elite in Ukraine]*. Retrieved from http://tdo.at.ua/publ/rozvitok_tvorchosti/rozvitok_khudozhno_tvorchikh_zdibnostei/4-1-0-15 [in Ukrainian].
5. Lykhvar, V. D., & Lykhvar, I. I. (2010). Rozvytok khudozhno-tvorchoho potentsialu molodshykh shkolariv u protsesi obrazotvorchoi diialnosti [Development of artistic and creative potential of younger students in the process of visual activity]. *Visnyk KhDADM*, 1, 131-134 [in Ukrainian].
6. Loseva, A. F., & Asmus, V. F. (Eds.). (1972). *Platon. Sochineniya. [Platon. Works]* (Vol. 3, pt. 2). Moskva [in Russian].
7. Ternopilka, V. I., Kolomiets, T. V., & Piontkivska, I. O. (2014). *Dovidnyk z vykhovnoi roboty zi studentamy [Handbook of educational work with students]*. Ternopil: Bohdan [in Ukrainian].
8. Ternopilka, V. I. (2014). Teoretychny aspekt fenomenu "estetychni pochuttia" [Theoretical aspect of the phenomenon of "aesthetic feelings"]. *Osvitolohichnyi dyskurs [Educational discourse]*, 3 (7). Retrieved from <http://www.od.kubg.edu.ua> [in Ukrainian].
9. Yakuba, Yu. V. (2018). Teoretychni ta metodychni aspekty doslidzhennia khudozhno-tvorchoi diialnosti shkolariv u khoreohrafichnomu kolektyvi [Theoretical and methodological aspects of the study of students' artistic and creative activity in the choreographic team]. *Aktualni pytannia mystetskoi osvity ta vykhovannia [Topical issues of art education and upbringing]*, 1 (11), 54-62 [in Ukrainian].
10. Ternopilka, V. I. (2016). Theoretical aspects of the phenomenon "aesthetic sense". *Perspective directions of scientific researches: Collection of scientific articles* (pp. 339-344). Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 27.01.2020